

Hidroelektrarna Lobnica

nam lahko najhitreje da dragoceno zimsko električno energijo

Velike težave, ki jih imamo letos z električno energijo, so nam nazorno pokazale, kako nujna je zgraditev akumulacijskih hidroelektrarn, saj je že izguba, ki jo bo to zimo utrpela Slovenija pri narodnem dohodku zaradi pomanjkanja električne energije, večja, kakor bi znašali n. pr. stroški za gradnjo srednjevelike akumulacijske hidroelektrarne Lobnica na Pohorju, ki bi lahko v glavnem krila sedanji primanjkljaj električne energije v zimski dobi ob nizkem stanju vode v pretočnih hidroelektrarnah.

V ČEM JE BISTVO HIDROELEKTRARN S SEZONSKO AKUMULACIJO?

Medtem ko zbirajo naše pretočne hidroelektrarne vodo v svojih zajetivnih bazenih le za krajšo dobo, večinoma za lažje obratovanje v urah dnevnih konic obtežbe, je namen akumulacijskih hidroelektrarn, zbirati vodo v umetnih jezerih skozi vse leto, da se potem lahko ta voda neodvisno od naravnega pritoka izrabí v zimski dobi, ko je primanjkljaj električne energije največji. Takšne akumulacijske hidroelektrarne pa so možne le tam, kjer se da izkoristiti velik vodni padec, kajti čim večji je vodni padec, tem manjša je količina vode, ki je potrebna za obratovanje elektrarne.

V ČRNEM JEZERU NA POHORJU BI SE ZBIRALA VODA ZA ZIMSKO OBRATOVANJE

Akumulacijska hidroelektrarna na Lobnici je v vrsti projektov za gradnjo akumulacijskih hidroelektrarn o Sloveniji tisti projekt, ki se da uresničiti v razmeroma najkrajšem času.

Projekt sistema Lobnica izkorišča vodo, ki se stekajo s centralne pohorske ravni, predvsem Lobnico s pritoki, Gre za akumulacijo vode v Črnem jezeru na Pohorju, ki bi se z gradnjo 40 m visoke pregrade povečalo tako, da bi vsebovalo 26 milijonov kubnih metrov vode. Povečanje

jezera ne bi prizadelo kulturne zemlje, niti kakšnega naselja ali ceste. Voda v tem jezeru bi se zbirala vse leto, izkoriščala pa bi se predvsem v zimski dobi.

Črno jezero leži na nadmorski višini 1210 m, z zgraditvijo pregrade pa bi se njegova gladina dvignila za 40 m. Do Drave, ki leži na koti 267 m, je torej mogoče izkoristiti vodni padec skoraj 1000 m. Pri tako znatni višinski razliki bo znašal ob obratovanju potreben pretok vode le 3 do 6 kub. metrov na sekundo. Celotni padec bi se po projektu izkoristil v dveh stopnjah. Iz Črnega jezera bi odtekala voda po rovu in tlačnem cevovodu najprej v 220 metrov nižje ležečo prvo elektrarno Šumnik, ki bi imela moč 7000 kilovatov in bi dajala na leto 6 milijonov kilovatnih ur električne energije. Iz manjšega bazena pod to elektrarno, kamor bi se stekali še drugi pritoki Lobnice, pa bi se voda speljala po daljšem rovu in tlačnem cevovodu s padcem 760 m v drugo večjo elektrarno Ruše, ki bi sama imela moč 36.000 kW (enako kakor bližnja elektrarna Fala), nudila pa bi na leto 54 milijonov kilovatnih ur električne energije. Tako bi z obema elektrarnama lobniškega sistema pridobili skupaj 60 milijonov kWh dragocene zimske energije.

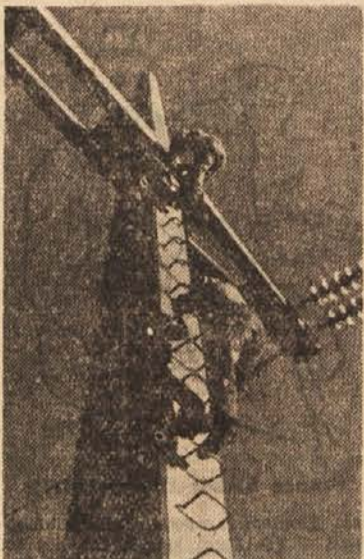
Roke za predložitev računskih zaključkov je treba podaljšati

Uredba o zaključnih računih gospodarskih organizacij za leto 1953 določa v 22. členu, da morajo trgovska in gostinska podjetja predložiti računske zaključke ljudskemu odboru do 15. februarja, vsa ostala podjetja pa do 15. marca. Uradni list v slovenski izdaji, v katerem je bila objavljena ta uredba, so dobila slovenska podjetja z veliko zakasnitvijo šele 14. januarja in je bila že takrat naglašena potreba, da se ti roki podaljšajo. Zakasnila pa se je tudi objava navodil k tej uredbi, ki pojasnjujejo marsikatero podrobnost. Ta navodila so objavljena v 3. številki Uradnega lista, ki so jo naročniki srbohrvatske izdaje prejeli pred dvanajstimi dnevi, slovenske izdaje

pa naročniki do 12. t. m. še niso dobili. Pa tudi če jo dobe še ta teden, ne morejo zaključnih računov vskladiti s temi navodili in sestaviti vse zahtevane obrazce do ponedeljka, ko poteče rok za predložitev trgovskim in gostinskim podjetjem, računski zaključek pa morata še prej odobriti upravni odbor in delavski svet. Zato je treba rok za predložitev računskih zaključkov podaljšati vsaj za 15 dni ali za en mesec. Razen tega je treba že enkrat urediti pravočasno izhajanje slovenske izdaje Uradnega lista z ostalimi izdajami, kajti poznejše izhajanje slovenske izdaje Uradnega lista bi pomenilo za podjetja v Sloveniji neke vrste diskriminacijo.

PREDNOSTI PROJEKTA LOBNICA

Uresničenje tega projekta je zlasti ugodno, ker so stroški za njegovo gradnjo le razmeroma majhni, namreč okrog 3 milijone dinarjev. Gradnja pregrade ob Črnem jezeru ne bi predstavljala težav, ker se ta pregrada lahko zgradi kot nasuta pregrada z materialom, ki se pridobi na mestu samem. Tudi geološko je teren za ureditev jezera, za gradnjo pregrade in rovov ugoden, ker je nepropusten in ne bodo potrebna nobena injekcijska dela. Obe elektrarni lobniškega sistema je mogoče zgraditi v dveh in pol do treh letih, medtem ko terjajo drugi projekti akumulacijskih hi-

na daljnovidnem stebri

droelektrarn v Sloveniji precej daljšo gradbeno dobo. Seveda bi bilo treba začeti takoj s pripravami za gradnjo in še letos z gradbenimi deli.

Rekordna proizvodnja lignita v Velenju

Ljubljana, 12. febr. — Rudarji rudnika lignita v Velenju so januarja nakopali rekordno količino lignita v zgodovini tega rudnika: 65.000 ton. Lani januarja so nakopali 37.000 ton lignita.

Svet za komunalne in gradbene zadeve in LO Ljubljana sta sprejela predlog za kategorizacijo stanovanj

Včeraj je Svet za komunalne in gradbene zadeve MLO razpravljal tudi o kategorizaciji stanovanj. Sporazumeli so se, da bo v Ljubljani kategorizacija stanovanj izvedena po sistemu točkovanja, da bo mesto razdeljeno na štiri cone, stanovanjskih skupnosti pa bo predvidoma 14. Predlog v tem smislu bo Svet za komunalne zadeve predložil Mestnemu ljudskemu odboru, ki bo o tem razpravljaj verjetno že prihodnji teden.

Za ocenjevanje je sprejet točkovni sistem, po katerem se s točkami ocenjujejo vse lastnosti in kvalitete stanovanja. Na podlagi spodaj objavljenih razpredelnice spadajo: v VII. razred vsa stanovanja, ki jih je izločilo zdravstveno nadzorstvo in tista, ki po točkovanju ne dosežejo 25 točk. V VI. razred spadajo stanovanja ocenjena od 26 do 40 točk. V V. razred so uvrščena stanovanja z 41 do 55 točkami, v IV. s 56 do 70, v III. 71 do 85, v II. 86 do 99, v I. 100 do 118. Po sistetu vseh točk po ocenjevanju pa ni več odločen razred, temveč je za vsako točko poseben cenik, kar je pravičnejše, kot razdelitev v razrede. Cena za vsak kvadratni meter stanovanja se bo torej računala po ceniku, ki bo določil za vsako množino točk dobljenih pri ocenjevanju konkretnega stanovanja.

Kot smo že poročali, se lastnosti stanovanj, ki se ocenjujejo, dele v štiri glavne skupine. Tako se upošteva zunanji vplivi na stanovanje, zasnova stanovanja glede na razdelitev in ureditev, zasnova glede na zazidavo in kakovost gradbenih ter obrtniških del. Vse te okolnosti so uvrščene v 32 postavk. Ocenjevalna tabela je naslednja:

1. Lega hiše: zazidalni ustroj, obsončenje, razgledi. Neugodna: 1 točka, srednja: 2 točki, dobra: 4 točke.
2. Vplivi okolice, dim, smrad, ropot, hlad. Močan: 0 točk, srednji 3 točke, brez: 5 točk.
3. Razvid (orientacija) stanovanjskih prostorov. Neugodna: 1 točka, srednja: 2, dobra: 4.
4. Dostop do stanovanja in ureditev vhodnega okolja. Neugoden: 0,5, srednji: 1, ugoden: 1,5.
5. Dovoz do kleti, drvarnice in dvorišča. Z vozom nedostopen 0 točk, teže dostopen: 0,5, dober: 1.
6. Uporabnost dvorišča, vrta in parka. Ne: 0,5, deloma: 1, v celoti: 1,5 točke.
7. Odtoki (kanalizacija). Brez, pomanjkljiva: 1, dobra: 1,5.
8. Starost stavbe: Zgrajena do leta 1895: 1, zgrajena 1895 do 1914: 2, zgrajena 1915 do 1940: 4, po 1949: 5.
9. Vpliv nadstropij, če ni dvigala. Nad V. nadstropje: 0, V. nadstr.: 1, IV. nadstr.: 1,5, III. nadstr.: 2, II. nadstropje: 2,5, I. nadstr.: 3, pritličje: 3,5.
10. Lega stanovanja. Kletno stanovanje, tla nad 1 m pod nivojem: 0, kletno stanovanje, tla do 1 m pod nivojem: 1, podstrešno: 2 točki, navadno stanovanje: 6, I. nadstr.: 8.
11. Zasnova stanovanja. Nepraktična: 1, zadovoljiva: 4, sodobna: 7.
12. Razmerje površin sob in kuhinje do pritlikin. 1:1 0 točk, 2:1 1 točka, 3:1 3, 4:1 5 točk.
13. Kvadratura kletnih prostorov, za katere se ne plačuje najemnina. Brez: 0, do 5 m²: 1, 5 do 10 m²: 2, 10 do 15 m²: 3, 15 do 20 m²: 4, 20 do 25 m²: 5, za vsakih nadaljnjih 10 m² se ena točka.
14. Delovna razsvetljava. Brez okna: 0, pomanjkljiva: 1, dobra: 3.
15. Višina prostorov. Do 2,4 m: 0,5, od 2,4 do 2,8 m: 3, od 2,8 do 3 m: 2, čez 3,20 m: 1.
16. Oskrba z vodo. Vodnjak: 0,5, vodovod zunan: 1, vodovod en iztok: 3, vodovod več iztokov: 4 točke.
17. Kopalnica. Brez: 0, kad in peč ali prha: 5, kad, peč in umivalnik: 6, bogato opremljena kompletna kopalnica: 8 točk.
18. Stranišče. Suho, izven stanovanja: 1, WC za več stanovanj skupno: 2, WC v stanovanju: 4.
19. Električna napeljava. Brez: 0, pomanjkljiva: 1, zadovoljiva: 2, sodobna: 3.
20. Plin. Ne: 0, da: 2.
21. Ogrevanje prostorov. Brez peč: 0, nezadovoljivo ogrevanje: 1, lončene patentne peči: 2, centralna kurjava, topel zrak: 5.
22. Toplotna izolacija. Mrzla stanovanja: 0, delno pomanjkljiva: 2, zadovoljiva: 4.
23. Konstrukcija stropa. Neustrezen strop: 0, lesen strop: 2, masiven strop: 3.
24. Izolacija proti vlagi. Vlažno: 0, mestoma vlažno: 1, suho stanov.: 2.
25. Kakovost ometa in slikarje. Suha in zanemarjena: 0, normalna kakovost: 2, zelo solidna in trpežna: 3 točke.
26. Kakovost tal v sobah in kuhinji. Mehki les: 1, deščina tla in ksilolit: 3, linolej in parketne plošče: 4.
27. Kakovost tlakov v pritliklinah. Opeka-beton: 0,5, terazo tlak, ksilolit, beton. plošče: 1,5, naravni kamen, keramika, linolej: 2.
28. Ohlajenje sten, stranskih prostorov in kuhinje. Brez: 0, oljnat oplesk: 1, lesene obloge, keramične plošče, naravni kamen: 2.
29. Kakovost mizarskih izdelkov. Slaba: 1, pomanjkljiva: 3, zadovoljiva: 6 točk.
30. Okenski zastori. Brez: 0, pleteni zastori, polknice: 1, lesena roleta: 2.
31. Stanovanjem, ki so v lesenih zgradbah z značajem barak se odbije 10 točk.
32. Ako je delna stena med stanovanji tanjša od 25 cm, se odbijejo 3 točke.

Velika škoda na Goriškem zaradi omejitve električne energije

Nova Gorica, 11. februarja. Omejitve pri uporabi električne energije ob koncu lanskega leta so močno prizadele celotno gospodarstvo na Goriškem. Škoda zaradi izpadlih dohodkov znaša do 10. februarja približno 36 milijonov din. Proizvodnja po vrednosti je bila v tem času manjša za okoli 99 milijonov din, od tega samo v anhovski cementarni za okoli 73 milijonov din. Plačni skladi posameznih podjetij pa so se zaradi manjše proizvodnje zmanjšali za kake 3 milijone din. Od začetka redukcije do 8. februarja so podjetja na goriškem dobila 613.404 kilovatnih ur električne energije manj kot bi jo potrebovala za normalno proizvodnjo. Za široko potrošnjo pa je znašal primanjkljaj 62.805 kilovatnih ur. Škoda, ki jo povzroča pomanjkanje elektrike, bo v prihodnjih tednih še znatno narasla, ker je vodostaj Soče še vedno zelo nizek in zato ni pričakovati, da se bo stanje kmalu izboljšalo. D.

KMETOVALCI! DRŽAVNA POSESTVA! ZADRUGE!

TOVARNE SLADKORJA! TRGOVSKA PODJETJA!

Za pomladansko sezono si pravočasno zagotovite dušikovo gnojilo

apnenčev amonijakov soliter

(NITROMONKAL)

Zahtevajte takoj potrebne količine pri

podjetju za uvoz **HEMPRO** poslovalnici
in izvoz kemičnih proizvodov **HEMPRO** za kemizacijo kmetijstva

BEOGRAD, JOVANOVA 35

Cena je 11 dinarjev za kilogram franko vagon postaja kupca v 15-tonskih vagonih — Pakirano v peternih papirnatih vrečah z dvema bitumenskima vložkoma — Dobava v februarju in marcu — V poštev prihajajo vse količine od vagona navzgor

Brzjavna naročila z označbo kupcev pošljite takoj na naslov:

HEMPRO-BEOGRAD

DANES IN JUTRI

Volivi, pozor! Urad za volilne imenike MLO Ljubljana se je preselil in postuje zdej v Kotnikov ul. 8...

PREDAVANJA

O »Drhtenju (Flutter) na lopaticah« bo predaval ing. podpolkovnik Slobodan Kručanin v ponedeljek 15. t. m.

GLEDALIŠČA

DRAMA - LJUBLJANA
Sobota, 13. febr. ob 20: Hecht-Mac Arthur: »Prva strana. Premiera. Izven.

RADIO

Dnevni spored za soboto 13. febr. 5.30-7.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! (Pester glasbeni spored) - vmes od 5.35-5.45 Napoved časa...

VAŽNI NASLOVI V LJUBLJANI

- Reševalna postaja Zaloška 28 tel 22-444
Zdravstvena dežurna služba, Miklošičeva 20 tel 23-061.

OPERA

Sobota, 13. febr. ob 19.30: Baletni večer. Zaključena predstava za sindikata Univerze in TVS.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Sobota, 13. febr. ob 20: M. Chase: »Trilja«. Izven. Nedelja, 14. febr. ob 15: F. Milčinski: »Mogočni prstani. Izven. Znižane cene:

OBRTNIŠKO GLEDALIŠČE

Komenskega ulica, Rokodelski dom Sobota, 13. febr. ob 20: Engler: »Z dežja pod kap«. Burka.

MESTNO LUTKOVO GLEDALIŠČE

Levstikov (Sentsjakovskij) trg Sobota, 13. febr. ob 17: Pengov-Simončič: »Zlata ribica».

VESTI Z JESENIC

Zdravniška dežurna služba na Jesenicah od 12. do 18. februarja 1954: dr. Tancar Avguštin.

MESTNO GLEDALIŠČE JESENICE

Sobota, 13. febr. ob 19.30: Jože Tomazič: »Trije bratje. Krstna predstava.

OKRAJNI ZDRAVSTVENI DOM - POSTOJNA

raspisuje mesto: ZDRAVNIKA splošne prakse za splošno ambulanto v Postojni, pogodj dovršeni staž

DVA DENTISTA

in DVA ZOBOTEHNIKA za zobno ambulanto v Postojni in Ilirski Bistrici

ZDRAVNIŠKEGA POMOČNIKA

(med. sestre) za vodstvo referata za zdravstveno zaščito matere in otroka

Nastop službe takoj - Plača po uredbi oz. dogovoru - Ponudbe s kratkim življenjepisom je predati osebo ali pismeno na upravo Okrajnega zdravstvenega doma v Postojni

Oglašujte v »Ljudski pravici - Borbi!«

DRUŠTVO ARHITEKTOV SLOVENIJE

obvešča vse natečajnike, da je rok za oddajo osnutkov za montažne hiše sporazumno s podjetjem LIP - KRANJ podaljšan do 1. marca 1954 do 14. ure

CELJSKE VESTI

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE Sobota, 13. febr. ob 20: Peter Ustinov: »Ljubezni štirih polkovnikov. Delavski abonma in izven.

MARIBORSKE VESTI

Dežurna lekarna Sobota, 13. februarja 1954: lekarna »Studenti«, Gorkoga ulica 18.

RADIO

5.30-7.25 Prenos sporeda Radia Ljubljana - 7.25-7.40 Za razvedrilo od 7.40 do 7.55 Za naše gospodinje - 7.55-8.00 Slovenske nar. pesmi v priredbi Filipa Bernarda - 8.00-8.10 Poročila in vremenska napoved - 8.10 do 8.30 Za vsakogar nekaj - 12.00 do 15.30 Prenos sporeda Radia Ljubljana - 15.30-16.30 Plošče po vaših željah - 16.30-18.45 Pregled domaćih godkov, vremenska napoved in točen spored - 18.45-17.00 Zabavna glasba, vmes objave - 17.00-22.30 Prenos sporeda Radia Ljubljana - 22.30 Plesna glasba - 23.00 Zaključek oddaje.

DROBNI OGLASI

KLJUČI, izgubljeni dne 11. februarja pred Tiskarno Ljudske pravice, se dobe pri vratarju. CHEVROLET MOTOR TRUK, z menjalnikom, generalno popravljen, prodam. Naslov: »Avtomehanika«, Maribor, Masarykova ulica. M 13 OPREMLJENO SAMSKO SOBO s posebnim vhodom iščem v Celju. Plačam 1500 din. C 12 NEOPREMLJENO SOBICO s posebnim vhodom, iščem v Celju. - Javiti podružnici »Borba« v Celju. C 12 UPRAVA BOLNIŠNICE za kostono tuberkulozo v Sempetru pri Gorici razpisuje mesto uradnika-inventarista. Pogoji: dovršena srednja šola. Nastop 1. marca 1954. 488 RACUNOVODJO z daljšo prakso sprejmemo takoj. Plača po dogovoru. Poznanje lesne stroke zaželeno. - Kmetijska zadruga Ljubno ob Savinji. 489 OKRAJNA ZADRUGA ZVEZA Novo mesto razpisuje službeno mesto pravnega referenta. Plača po dogovoru. Ponudbi na službeno mesto je priložiti življenjepis in opis prakse o dosedanjem službovanju. N 1

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

KINO »SLOGA«

vsa dan ob 10. uri MATINEJA Danes ameriški film POHLEPNEŽI Isti film popoldne ob 16.30, 18.30 in 20.30. Tednik.

KINO »UNION«: Amer. barvni film: »Ivanhoe«. Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Predprodaja vstopnic od 9-11 in od 14 dalje. KINO »KOMUNA«: Avstr. film: »Verur in mense. Tednik. Predstave ob 18, 18 in 20. KINO »SOČA«: Amer. barvni film: »Broadvajske melodije. Tednik. - Predstave ob 18, 18 in 20. Predprodaja vstopnic v obeh kinematografih od 10-11 in od 15 dalje. KINO »TRIGLAV«: Angl. film: »Treutek obupa. Tednik: Zlati rudniki južne Afrike. Predstavi ob 16 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje. KINO »SISKA«: Svc. film: »Štirje v džipu. Predstave ob 18, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje.

CELJE: »UNION«: »Tajinstveni profesor«. - »DOM«: »Policaj in tatovi«. BLED: Amer. barvna risanka: »Veselo in brez skrbi«. KAMNIK: Švedski film: »Plesala je eno samo poletje«. VEVOČE: Amer. film: »Roseana Mc Coy«. DOMŽALE: Amer. barvna risanka: »Dumbo«. JESENICE: »RADIO«: Amer. film: »Skrivnost življenja Walterja Mitija«. - »PLAVŽ«: Ameriški film: »Plavačje gledališče«. KOROSKA BELA: Ital. film: »Norčije v operi«. PTUJ: Nemški film: »Srce lažnivo bijes.

Veliko tekstilno industrijsko podjetje bombaznih tkanin v Zagrebu SPREJME barvarskega mojstra z večletno prakso, ki samostojno obvlada tehniko dela v bombaznih barvarnah tkanine in preje - Plača po dogovoru Ponudbe pošljite na upravo lista pod števil. 223

LJUDSKI ODBOR MESTNE OBČINE SISAK

razpisuje

splošni anonimni natečaj

za izdelavo idejnih načrtov za staro mesto v Sisku

Pravico sodelovanja imajo vsi državljani FLR Jugoslavije.

NAGRADE:

PRVA NAGRADA 250.000 DIN DRUGA NAGRADA 200.000 DIN TRETJA NAGRADA 150.000 DIN

Za odkupe je določenih 150.000 din. Poleg teh nagrad bo Konservatorski zavod v Zagrebu izplačal za najbolj uspele rešitve premije v skupnem znesku 100.000 din.

Rok za izročitev natečajnih del bo zaključen 5. maja 1954.

Pogoji za natečaj, program in tehnični podatki se lahko dobe od 8. februarja dalje proti plačilu 500 din v oddelku za prosveto in kulturo Ljudskega odbora mestne občine Sisak, II. nadst., soba 34.

175

TOVARNA PARNIH KOTLOV - Zagreb-Žitnjak

Telefoni: 25-475, 6, 7 - Brzovjake: Tvorpak Zagreb

proizvaja:

prehodne parne, varnostne, muljne in reducirane ventile iz litega železa za delo pod pritiskom do 10 atmosfer

Interesenti naj čimprej javijo svoje potrebe za letošnje leto, ker je sklepanje pogodb že v teku.

Za jekleno armaturo, ki jo bomo prav tako v najkrajšem času začeli izdelovati, sprejemamo za sedaj le orientacijska naročila.

140

Umrli so v Ljubljani

Ivana Rape, gospodinja. Pogreb bo danes, 13. t. m. ob 14.30 na Zalah. Metka Levec, gospodinja. Pogreb bo danes, 13. t. m. ob 15. uri na Zalah.

ZAHVALA

Vsem, ki so našega drugega moža in očeta

JOZETA JEZERSKA

spremlili na njegovi zadnji poti, mu poklonili šopek in venec in nam izrazili sožalje, iskrena hvala. Še posebej se zahvaljujemo sindikalni podružnici. Zaljučna družina Jezersk.

Poneverjalec ROMAN Čudno se mi je zdelo, da je mogel biti agent, ki je tako grdo ravnal s Churcheho, tako nežen, ko je šlo za otroka. Kar naprej in jo pomiril, za njo pa še starejšo, ranjeno. Drugi agent pa je medtem odhitel v hišo po pomoč. Hkrati je hotel preprečiti, da bi Churcheva z denarjem pobegnila. Prišel je v trenutku, ko je bila že na pragu. Drugi je ostal pri avtomobilu. Komaj je pomiril otroka, že je prišla na vrsto Sheila. Okrog nas se je bilo podvijala. Agent pa ni popustil. Ni ji dovolil stopiti k Ani, niti jo odpeljal. Morala je ostati na tleh v avtomobilu in naj ga je Sheila še tako prosila, da bi ji dovolil vzeti otroka, vse je bilo zaman. Morda je imel prav. Objel sem jo in jo skušal pomiriti. Kmalu sem začutil, da se skuša pomiriti. Naposled sta prispela tudi dva rešilna avtomobila. S prvim so odpeljali Brenta, z drugim pa deklico. Sheila se je odpeljala z njo. Charlotte sem vzel k sebi v avto. Ko sva se poslavljala, me je Sheila prišla za roko. »Ze spet bolnišnica.« »No, ti si dobila svoje.« »Toda kako, Dave!« Bila je ena po polnoči, ko so deklico prinesli v operacijsko divano. Mala Charlotta je že mnogo prej zlezla v posteljo. Po

tistem, kar mi je povedala in kar smo z agentom sklepali, Aneni zadela krogla iz njunih revolverjev. Obe deklici sta spali zadaj v avtomobilu, ko je Brent odpeljal, tako da sploh nista vedeli, kaj se dogaja, ko je začel skozi vrata streljati name. Potem je starejša planila pokonci in kriknila na očeta. Ker ni odgovoril, je skočila od zadaj k njemu in skušala govoriti z njim. Stopila je k njemu z leve strani, torej s tiste, s katere je med vožnjo streljal. Najbrž se je tisti hip obrnil in čez ramo ustrelil proti agentoma, pa je namesto preganjalcev zadel lastnega otroka. Ko je bilo vse končano, sem odpeljal Sheila domov, toda ne v Glendale, marveč k njenemu očetu, v Westwood. Telefonirala mi je in mu povedala, kaj se je zgodilo. Tam so jo že pričakovali. Ko je stala zatisnjenih oči, naslonjena na okno, je bila podobna strašilu. »Ali so ti kaj povedali o Brentu?« »Ne. Kako se počuti?« »Zaradi uboja ga ne bodo obsodili na smrt.« »Misliš, da je...« »Umril, umril je na operacijski mizi.« Znova je zaprla oči in nekaj časa molčala. Potem pa je spregovorila z brezbarvnim glasom, v katerem ni bilo slišati odmeva življenja. »S Charlesom je bilo vse v redu. Bil je pošten in dober, dokler se ni seznanil s Churcheho. Sama ne vem, kako da je mogla tako vplivati nanj. Kar norel je za njo. In potem je sledilo vse drugo. Churcheva je zasnovala vse, kar je tisto jutro storil v banki.« »Čemu pa mu je bilo to potrebno? Ali mi moreš to pojasniti?« »Da bi zadela mene in mojega očeta. In sploh vse, vse. Mar nisi slišal, kaj mi je Churcheva rekla? Saj se je kar tresla, misleč da nameravam Charlesa uničiti. Potem sta sklenila udariti prva. Charles je v vsem ubogal, ona pa je v dno duše pokvarjena. Res ne bi mogla trditi niti, da je pri zdravi pameti.«

»Kaj more moški takšno žensko ljubiti?« »Zdi se mi, da je dobila nad njim tolikšno oblast tudi zato, ker ni bil nič kaj posebno možat. Pri meni se je zmeraj čutil v nekakšni obrambi, nekako potisnjen nazaj, čeprav tega seveda nikoli nisem zavestno želela. Pač pa se je pri tem brezbarvnem, osladnem bitju za trdno počutil zelo močnega. Mislim, da ga je vznemirjala. Takšna, kakršna je, mu je lahko nudila nekaj, česar mu jaz nisem mogla.« »Polagoma se mi odpirajo oči.« »Mar ni čudno. Bil je moj mož, pa mi je popolnoma vseeno, ali je živ ali mrtev. Mislim samo na uboga otročička.« »Kaj pravijo zdravniki?« »Se ničesar ne morejo reči. Od njene odpornosti je odvisno, ali bo vzdržala. Krogla ji je predrta slopič. Lahko bi nastalo vnetje trebušne mrene ali pa kake druge komplikacije. Vsaj dva ali tri dni zdravniki še ne bodo mogli povedati, kako je z njo. Izgubila je zelo mnogo krvi.« »Ali bodo napravili transfuzijo?« »Eno je že dobila, pred operacijo, na to so morali počakati, operacije niso smeli začeti, dokler ni dobila krvi.« »Če gre samo za kri, je imam obilo.« Sheila je zaplakala in me prišla za roko. »Celo kri hočeš dati, Dave? Ali je sploh še kaj, česar mi nisi dal?« »Nikar ne misli na to.« »Dave?« »Da.« »Da sem izgrala karte, ki mi jih je dodelila usoda, se ne bi bilo nič zgodilo. To je tisto najstrašnejše. Če naj bom kaznovana, prav, pa naj bo, saj sem zaslužila. Samo da ta kazen ne bi zadela mojih otrok.«

ZA LITERARNI NATEČAJ

DOMINIK SMOLE

Pred šolskim poslopjem

Na poti iz šole domov se je profesor Anton Semič — kot običajno — ustavil v gostilni pri »Lovcu«, na oglu Prešernove in Tržaške ceste. Čas se je pomikal proti poldnevni in natakariči ni bilo treba spraševati, s čim naj postreže. Prinesla je kozarec črnega. Dejala je:

»Dober dan, gospod profesor!«

Profesor Anton Semič je nastavil kozarec na ustnice in spustil kanec vina pod jezik. V usta je stopil nekoliko stresajoč, toda prijeten in zelo zameten okus črnine.

»Dobro je«, je dejal in pri tem ni toliko mislil na kakovost vina — nikdar ni prav vedel, ali je kakšno vino dobro ali slabo — kakor na občutek ugodja, ki je zlezal vanj. Moral bi pravzaprav reči: dobro mi je.

Odstavil je kozarec na sveži karirasti prt. Rdeče in zelene proge so na gosto teklo tja in počez. Na vnanjem dnu kozarca se je držala kapljica pijače in se vpila v tkanino; pustila je kot dinar velik, vijoličast madež.

Profesor Anton Semič je snel naočnike, šel z obema rokama čez oči, ki so bile videti od močne dioptrije zelo utrujene, potem pa je segel v žep po robec. S čistim koncem je prebrisal stekla, toda nekaj kosmičev je še vendarle ostalo na njih in moral se je lotiti posla pozorneje. Potem je spravil robec v notranji žep suknjiča in pazljivo dvignil kozarec. Tokrat je napravil dolg in izdaten požirek. Usta so se privadila pijači in izpraznil je do dna. Vstal je, pri točnici plačal šestintrideset dinarjev in šel na cesto. Ko so se vrata za njim že zapirala, je slišal natakaričo, kako mu je rekla nasvidenje. Postal je nekaj trenutkov pred vrati in opazil, da je na svetu lep in prijeten dan. Ne povsem sončen, toda topel in z blagimi, dišečimi sapicami. Morda so prihajale od vrtov na Mirju ali celo z Rožnika.

Zavil je mimo vogala po Prešernovi. Ni hodil po asfaltnem pločniku, temveč pod drevjem. Toda tudi to, da je hodil pod drevjem, ni nič pomenilo. Namenjen ni bil nikamor. Pravzaprav ni niti dobro vedel, koliko je ura. Lahko bi sicer pogledal pri »Lovcu«, toda potem ne bi bil raztresen. In če ne bi bil raztresen...

Uro pa je vendarle imel: bila je dobra in nekoliko stara ura, ki jo je podedoval od očeta. Debela in težka. Trdno in zanesljivo mu je tičala v žepku njegovih hlač in če je pomislil nanjo, je celo čutil njeno težo. Bila pa je pokvarjena. Nekoč, pred tremi, štirimi leti — kako naglo se odmika čas —, da, pred pičlimi štirimi leti, ko mu je umrla žena, morda mesec, dva pozneje, je bil v domači halji v svojem malem kabinetu. Sestra, njegova gospodinja po ženini smrti, je pustila dekletce nenavadno dolgo pokonci. Slišal je, kako divja v kuhinji, nato so zaropotali tanki koraki po hodniku in mala je pričebljala v sobo. »Nani!« je zaklicala sestra iz kuhinje in ni prenehala zvenkljati s posodo. Toda bilo je prepozno. Tapkajoče ročice sem, tja — ura je padla s težke mize na stol in z roba stola na tla. Pobrál jo je s tal, jo nesel k ušesom in prislusnil. Mirovala je. Iz navade jo je naslednje jutro vendarle vtaknil v žepku svojih hlač in to je delal tudi tretje jutro in vseskozi. Clovekovo početje je včasih nerazumljivo.

Toda Nani je stara zdaj že deset let in je že veliko dekletce. Ima svojo uro, malo, lepo zapestno urico, ki je bila nekoč na roki njene matere, in je še ni razbila. Seveda je ne nosi vsak dan. Brez števila opominov in nasvetov mora preslišati od svoje tete, preden odide kam z njo. Hodí v tretji razred na Vrtačo. Je veselo in nagajivo dekletce, toda ne bi mogel reči, da je znerom vesela in nagajiva. Včasih je tudi tiha in preveč zamišljena. Zdajle je v šoli, nemara še niso končali pouka in bilo bi povsem

naravno, če bi stopil tja na Vrtačo in kaj malega počakal pred šolskim poslopjem. Nani bi bila gotovo presenečena, kajti nikdar ni imel navade čakati jo pred šolskim poslopjem — toda to nič ne de. Lahko gre tja in jo počaka in potem bi šla skupaj domov na kosilo.

Profesor Anton Semič je šel čez cesto in zavil v Erjavčevo. Ko je prišel do Bende, je pomislil, da se mora obriti; že je skoraj vstopil, pa se je vrnil. Tačas bi lahko na Vrtači končali pouk. Nani bi mu ušla in sploh ne bi vedela, kako jo je hotel počakati, da bi odšla skupaj domov.

Šel je torej počasi proti Vrtači.

Pred šolskim poslopjem se je ustavil in se zagledal v okna, ki so bila sveža od svetlega

dne. Izza oken je prihajalo dvajset, trideset otroških glasov. To je moral biti prvi razred, kajti v zboru so ponavljali za učiteljico verze iz slikanice:

»Kaj je videl Mižek Figa
na otoku Niga-Niga?«

Glasovi so se v neujemljivi logiki otroškega ritma zlivali na cesto.

Sprehajal se je sem in tja po pločniku, prečkal ulico in se sprehajal po pločniku na oni strani. Kako je to vendar čudno in čudovito! Obadva hodita v šolo: Nani le-sem, on pa tja čez. Ona je sredi deklic in dečkov, ki jih vse pozna z okoliških ulic in otroških igrišč, on je sredi fantov, ki jim poganjajo brki in sredi deklet, ki so začele rdeči v lica. Še nekaj let in se bo vse preobrnilo in bo vse preobrnjeno, kakor je bilo preobrnjeno z njim še komaj pred nekaj leti. Saj res, ali je kaj več kot komaj nekaj let, ko za tem šolskim poslopjem na Vrtači še ni bilo te okorne, bele stavbe — kulisarne Opere — in je bil za dvoriščem, na katerem so se tolikokrat igrali »slepe miši« in »kozy-klamfe«, velik, gosto obraščen, a s trdno mrežo zagrajen vrt: njegovo prvo neizpolnjeno hrepenenje. Ali je res kaj več kot komaj nekaj let od tega? —

Učiteljice so bile tudi takrat dobre in so

bile hudobne. Učitelji so bili vsi hudobni. Če se je sem in tja kdo delal dobrega, se je kmalu prelevil in pokazal svoj pravi obraz. Upravitelj je imel svojo pisarno v pritličju. Bila je svetla, čeprav je eno okno zakrivala omara, rumena, iz cenenege lesa. Za omaro je visel bič. Upravitelj je bil velik lovec in je bil ponavadi v zeleni lovski obleki. Toda čez mero je tepel otroke, premožnejše manj kot revnejše. Bil je velik, debel — silen hrust. Morda ni hotel toliko zamahniti in je bila samo težka roka kriva surovega udarca. Skoraj vsak dan se je razlegal iz njegove pisarne krik otroka, ki ga je pretepal: šel je čez vse pritličje, čez stopnice v prvo nadstropje, v drugo in celo na podstrešje. Otroci vseh razredov in oddelkov so drhte onemeli. Vedeli so: upravitelj tepe. V razred je prišel redkokdaj: kadar je zbolela učiteljica. Takrat so ga imeli radi. Sédel je za mizo na katedru, pogledal po razredu in v prvi klopi z leve našel profesorja Antona Semiča.

»Beri počasi in glasno«, je dejal, »vi ostali pišite!«

Profesor Anton Semič je črkovaje, počasi in glasno bral diktat, upravitelj pa je odprl predal, stlačil vanj »Slovenski dom« in jel brati. Kmalu je zakinkal in prebudil ga je šele zvonec, katerega je sluga sukal na hodniku. Potem je dejal: »No...!« in mogočno odvihral iz razreda.

Nekoč pozneje so dobili električen zvonec.

Nekoč pozneje tudi upravitelja ni bilo več na Vrtačo. Še pozneje je umrl. Niso vedeli, kaj je smrt in so bili veseli, ker ga ni bilo.

Bila je tudi sila stroga učiteljica Anamarija. Majhna, mnogo mlajša od ostalih in zdela se jim je lepa. Toda vsi so se je bali. Tudi ona je kdaj pa kdaj koga oklofutala, rada je pošiljala klečat na oster rob katedra in tudi po prstih je krcala z ravnilom. Učila je v b-razredu in po celi šoli se je raznašal glas o njeni strogi. On pa je bil na srečo v a-odelku, kjer jo je samo sem in tja videl in huđe reči samo slišal o njej. Imel je starejšo učiteljico, katere je bilo samo srce. Toda tudi njemu ni bilo prizanešeno. V tretjem razredu so ga nenadoma postavili v b-oddelek. Hotelo mu je počiti srce od strahu in žalosti in jeze. Prijokal je v razred. Ni mogel zadržati solza, niti tedaj ne, ko ga je prišla za roko in rekla:

»Zakaj jokaš?« — Izmikal se je, nekaj jecljal, toda moral je odgovoriti.

»Bojim se...«

Prijela ga je tudi za drugo roko in čutil je svoje prste in dlani, kako se mehko in voljno vdajajo njenim. Nehal je jokati in postala sta velika prijatelja. Za druge je bila še vedno ista stroga in neizprosna učiteljica Anamarija, zanj je bila Angel. Dostikrat je lahko sedel na njenem stolu za mizo, namesto nje je pobiral razne prispevke in imel je izključno pravico brisati tablo. Skoraj vsak dan jo je spremljal do doma...

Se predobro se je spomnil Petra. Če zatisne oči, lahko vidi tisto zimsko jutro. Bilo je nekaj minut pred osmo in sedel je na svojem mestu. Vrata so se odprla in pridivjal je sošolec Peter. Že pri vratih je zalučal torbo prav na oni konec k oknom, stekel na sredo katedra in obupno zakrullil:

»Zaljubljen sem!«

Potem se je zvil nekam sam vase in padel po tleh. Čez nekaj trenutkov se je dvignil in se zmagoslavno opotekel v svojo klop. Profesor Anton Semič je bil presunjen nad tem čudežnim odkritjem svojega sošolca in hkrati na moč zavisten.

Ko si je moral precej let zatem ob svoji bodoči ženi prvič priznati, da je zaljubljen, se je spomnil tega dogodka...

Da, da.

— Ze preveč časa stoji tu pred šolskim poslopjem profesor Anton Semič. Pravzaprav je sramotno, da ne ve, kdaj konča njegova mala pouk. To bi prav gotovo moral vedeti: sam ima v svoji listnici napol preganjen, lep in trden

(Nadaljevanje na drugi strani)

KANADA se hitro razvija

Pri tem ji »pomaga« ameriški kapital, ki ga je bilo do sredine leta 1951 investiranega 7 milijard

Od razglasitve konfederacije sta prehodila Kanada in kanadsko ljudstvo dolgo pot, morda daljšo, kakor kateri koli drug narod na svetu. Dvomljivo je, ali je bil v družinskem življenju katere druge države na svetu dosežen tolikšen razpon med dedom in vnukom kakor v Kanadi. Kanada postaja čedalje bolj svetovna

Presenetljivo je zboljšanje življenjskega standarda in povečanje nacionalnega ugleda, še bolj pa čedalje večji razmah industrije, pa naj gre za puščave Labradorja, kjer so našli zelo bogata ležišča titanove in železne rude, ali za prerije Alberta in Saskačevana, kjer so nepregledni vrelci petroleja in borovi gozdovi, ali za Britansko Kolumbijo, kjer že obratuje velika industrija aluminija s središčem v Kitimatu. Povsod se širijo meje, celo na daljnem severu, hkrati pa

število prebivalcev nenehno narašča, tako da je že presegló 14 milijonov.

V tem razvoju ima važno vlogo ameriški kapital. Do sredine leta 1951 so ZDA investirale v Kanadi blizu 7 milijard dolarjev. ZDA ljubosumno in z zavistjo gledajo, kako vrednost kanadskega dolarja nenehno narašča, tako da ima na svetovnem denarnem trgu

»Kaj ne verjameš, da sem ti zvest? Poglej tole! Vsem tem sem ostal zvest.«

(Nadaljevanje s prve strani)

karton, kjer so zapisane vse ure njegovih predavanj po vrsti, od ponedeljka do sobote in zelo pregledno. Kako človek komaj vidi kaj dalj od sebe.

Stopil je v šolsko poslopje. Ko je prehodil nekaj prvih stopnic, mu je srce zalila otožna sladkost.

Pred koliko leti!

In kako čisto drugače!

In konec koncev, kako neizbežno enako.

Nasproti je prišel šolski sluga in mu s prstom pokazal, naj utiša korak. Zdrznil se je in obstal.

»Prosim vas,« je dejal, »ali je tretji razred že končal s poukom?«

»Tretji a ali be?«

»Da, a ali be? A ali be?... Tako je s to rečjo.«

»Mislim, da tretji be.«

»O, tretji be, ta je odšel že pred uro. Učitelice telovadbe ni, menda je nekaj bolna, mogoče je samo...«

»Hvala!«

Z ulice je izza oken še zmerom slišal:

»Kaj je videl Mižek Figa na otoku Niga-Niga?«

Toda zdaj je bilo to en sam glas. Bil je zelo čist glas in pri »Niga-Niga« se je prijetno zasukal navzgor.

Šel je torej sam domov.

že čvrstejšo tendenco od močnega ameriškega, kar je najboljši znak za industrijski razcvet in zmogljivost kanadskega narodnega gospodarstva.

Kanada je manj dežela obljub kakor dežela uresničitev. Kakšne spremembe so nastale v tej deželi na primer na področju prerij, zlasti v Alberti v zadnjih petih letih? Alberta je najbolj zahodna med prerijskimi pokrajinami. Prebivalcev ima približno 1.200.000 ali pičlo desetino vsega prebivalstva Kanade. Tu sta najvažnejši mestj Edmonton, v neposredni bližini katerega so pred leti našli petrolejske vrelce, in Kalgari z velikimi čredami goveje živine. Toda prvo petrolejsko področje v Alberti je oddaljeno od Kalgarija 48 km. Kakor Edmonton se tudi Kalgari hitro razvija v industrijsko središče. Alberta ima mnogo petroleja in naravnega plina metana. Energijo dobiva iz petroleja, iz vode in premoga, saj je s svojimi 50 milijardami ton premoga v tem oziru najbogatejša dežela na svetu.

Ena izmed tovarn v Kalgariju izdeluje umetno gnojilo, in sicer kakih 400 ton dnevno, ki ga prodajajo v obeh Amerikah in izvažajo celo čez Pacifik. Surovine te tovarne so naravni plin, zrak, voda in električna energija. Naravni plin puhti iz zemlje in na dan ga načrpajo 283.170 kubikov.

Umetno gnojilo je sestavljeno iz dušika, vodika in kisika. Dušik in kisik dobivajo iz zraka in vse delo delavcev je v nadziranju retort in tlačnih naprav, v katerih nastajajo kemične spremembe.

Petrolejska polja Edmontona so v neposredni bližini mesta. Čudno pa je, da tam ni videti nobenih stolpov, ne naprav, značilnih za področja petrolejskih vrelcev. Vse, kar človek vidi, so majhne kovinske cevi, položene kakih 90 cm nad zemljo. Ko izvrtajo rov, ga na vrhu zapro s pokrovom, petrolej pa črpajo pod zemljo v cisterne in odstranijo iz njega naravni plin. Potem teče naprej celo 1600 km daleč v vzhodno Kanado. Vse to delo je mehanizirano, vse opravijo stroji.

Konec lanskega leta je imela Kanada nad 6400 kilometrov naftovodov.

Nekaj kilometrov vzhodno od Edmontona je nova tovarna celuloznih niti (preje). Gradbeni stroški zanjo so znašali 50 milijonov dolarjev. Zgradili so jo tam zaradi naravnega plina. Celulozne niti so v glavnem lesna kaša z raztopljenim ligninom in uvažajo jo več sto kilometrov daleč iz Britanske Kolumbije prav za-

radj izkoriščanja naravnega plina v Alberti. To je druga tovarna z zelo zamotanimi napravami, pa tudi v njej je večina delavcev zaposlena predvsem z nadziranjem instrumentov, ker je tovarna v bistvu velikanski kemični laboratorij, kjer opravijo večino dela avtomatične kontrolne naprave.

Človek bi mislil, da je Kanada, zlasti pa Alberta, industrijska pokrajina, pa ni tako.

Večina prebivalcev je še zmeraj zaposlena v kmetijstvu ali v proizvodnji, povezani neposredno z njim,

potem pa takoj sledi živinoreja. V Saskačevanu je največ obdelovalne zemlje in tu najbolje uspeva pšenica. Ker pa je to edina kanadska pokrajina, kjer je število prebivalcev med leti 1941—1951 padlo, mnogi iz tega sklepajo, da se ji ne obeta nič kaj razveseljiva prihodnost. Ne smemo pa pozabiti, da je potreba po človeški delovni sili tem manjša, čim več je na razpolago strojev.

Od začetka druge svetovne vojne je bila v Kanadi najbolj razvita proizvodnja industriji potrebnih surovin, ki jih ta dežela izvažala. Kanada je ena sama velika izvozna organizacija za suro-

vine in nekatere industrijske izdelke ter poljske pridelke. Zato ji ni potrebna nestrokovna delovna sila, marveč čim boljše strokovnjaki za industrijo, ki se naglo razvija. V tej deželi nastajajoča družba sloni že od začetka na kvalificiranih delavcih in se razvija iz ljudi, ki znajo ravnati s stroji in instrumenti, ki dobro vedo, kaj delajo, kaj in kako lahko proučijo in kako se lahko sami izpopolnijo. Kakšna družba in kakšna oblika bo iz tega nastala? Prvo, kar opazi tujec v Kanadi, je velika razdalja med mesti in praznina med njimi. Kaj bo tu zraslo? Za trdno ne družba po evropski šabloni. Zraslo bo nekaj drugačnega, novega, svojevrstnega.

Mnogi pravijo, da bo Kanada kmalu druga izdaja ZDA, če bo tudi v prihodnje tako hitro napredovala kakor doslej.

To pa ni tako neogibno: med tema dvema deželama je namreč velika razlika. ZDA imajo prvenstvo v proizvodnji, tehniki in preskrbi z industrijskimi izdelki ter kmetijskimi pridelki v glavnem za potrebe domačega trga. Njihov izvoz v tuje dežele gospodarsko zanje ni, kolikor ni bil najvažnejši. S Kanado pa je bilo in mora biti drugače. Ze od začetka, ko je začela izvažati pšenico in les, je bila primorana zanimati se za zunanji svet kot svoj trg. Mednarodna trgovina ji je kakor Angliji nudila vpogled v svet kot celoto. Lahko bi rekli, da ZDA nerade proučujejo ostali svet. Kanada pa ima dovolj vzrokov, da ga proučuje. Med tema dvema deželama pa je še ena važna razlika. V ZDA je še živ spomin na evropski jarem, zlasti na angleški, proti kateremu so morale uporabiti silo, da so se ga otrsle — Kanada pa je zrasla v svobodi, naravno kakor raste otrok. Kanada je edina ameriška dežela evropskega porekla, kjer se ljudje ne boje Evrope.

Operacije starih ljudi

Ameriški kirurg dr. S. Ziffrent je poročal o padanju umrljivosti med stariimi bolniki. Na njegovi kliniki je padla umrljivost 80 ali več let starih operiranih bolnikov v zadnjih šestih letih od 35,8 na 11%. Dr. Ziffrent ne pripisuje teh uspehov zboljšanju kirurške tehnike in uporabi novih antibiotikov, marveč smotrnejšim pripravam in vestnejši negi bolnikov po ope-

raciji. Za operirane stare ljudi je zelo važna hrana in zadostna količina krvi. Paziti je treba, da v hrani ne dobivajo preveč soli. Ameriški kirurgi so tudi ugotovili, da preneso stari bolniki manjše posege, ki se večkrat ponove, bolje kakor težje operacije. Dobro je, če prileten človek po operaciji čimprej poskusi vsak dan sedeti vsaj nekaj minut v naslonjaču.

Kanada: Poslopje parlamenta v glavnem mestu Ottawi

ZEISSOVA OPTIKA

PRODIRA V ZNANSTVENI SVET

Nove Zeissove tovarne izdelujejo za Sao Paulo velik planetarij

Nad 30 let je minilo, odkar so zvezdoslovci z modernimi daljnogledi zajeli vse vesoljstvo in ga prikazali na umetnem globusu. Se zmeraj pa vodi to pomembno konstrukcijsko delo isti mož, namreč prof. dr. Walther Bauersfeld, prvi strokovnjak in tehnični vodja Zeissovih tovarn.

Z berlinske tehnične visoke šole je prišel Bauersfeld leta 1905 kot konstrukcijski inženir kmalu po smrti Ernsta Abbessa v Zeissove tovarne v Jeni. Njegovo ime je kmalu zaslovelo. Planetarij je le nezmaten del njegove ustvarjalnosti. Misel, da bi umetno prikazali dogajanje na nebesu, je stara že več tisoč let, saj sega nazaj do Arhimeda. Ustanovitelj muzeja v Münchenu Oskar Miller je v Nemčiji prvi prišel na misel, da bi morda lahko prikazali nebes na nov način z žarnicami in motorji.

Njegova misel se je uresničila leta 1919, ko se je lotil tega dela dr. Bauersfeld. Težavno nalogo je rešil revolucionarno: Souce, Luno, planete in stalnice je hotel projicirati na velikanski obok. Svojo zamisel je podrobno obdelal in jo popisal v 600 strani obsegajočem ro-

kopisu. Za poloblo s premerom nad 20 m je odkril novo mrežno konstrukcijo, sestavljeno iz tisočerihih železnih paličic.

Jedro »Jenskega čuda« je bil projekcijski aparat, robot z mnogimi očmi, ki se zdaj predstavlja višek optike, fine mehanike in elektrike. Mnogi žarometi in motorji, sestavljeni iz 29.000 delov, 2000 različnih vrst, s 170 kolesci in 230 krogličnimi ležaji, delujejo v čudoviti harmoniji, delno v prestavnem razmerju 1:156 milijardam. Za vsako točko na zemlji lahko s tem planetarijem do dneva in ure natanko določijo lego. To lahko store tudi za tisočletja nazaj in naprej. Tako je postal Zeissov planetarij ne le sredstvo za nazorno proučevanje in opazovanje nebesa ter ugotavljanje posameznih točk na zemlji, marveč tudi valci na področju tehnike v Wimbledon v Angliji. Malone iz nič so morali v Oberkochenu zgraditi novo Zeissovo tovarno. Nemci so pač Nemci in tudi v tem primeru se je pokazalo, da je imelo demontiranje nemške industrije nepričakovan učinek, da je namreč Nemce vzpodbudilo k novim naporom, novim poskusom in novim tehničnim uspehom.

Vojna in povojna leta so delo na področju planetarijev zavrla. Toda že leta 1952 so v Parizu v navzočnosti predsednika republike postavili velik planetarij. Novi planetarij v Sao Paulu tudi ne bo zadnji. Dr. Bauersfeld je s svojimi strokovnimi nasveti in bogatimi izkušnjami znatno pripomogel, da so v Württembergu zgradili nove Zeissove tovarne. Američani so ga poleti 1945 odpeljali pred vkorakanjem sovjetskih čet iz Türinške na zahod. Pozneje je prišel z mnogimi uglednimi nemškimi razisko-

**BERITE
IN NAROČAJTE
»LJUDSKO
PRAVICO-BORBO«**

valci na področju tehnike v Wimbledon v Angliji. Malone iz nič so morali v Oberkochenu zgraditi novo Zeissovo tovarno. Nemci so pač Nemci in tudi v tem primeru se je pokazalo, da je imelo demontiranje nemške industrije nepričakovan učinek, da je namreč Nemce vzpodbudilo k novim naporom, novim poskusom in novim tehničnim uspehom.

Zakaj je več desničarjev

Že več sto let se znanstveniki ukvarjajo z vprašanjem, zakaj so med ljudmi v veliki večini desničarji. Moderni znanosti o gibanju se je treba zahvaliti, da je

vprašanje desničarjev in levičarjev končno do kraja pojasnjeno.

Znanost ni mirovala, dokler ni z mnogimi poizkusi te uganke razvozljala. Prej so nekateri strokovnjaki mislili, da se človek desničar ali levičar že rodi, da ima bolj razvito muskulaturo desne ali leve roke že, ko pride na svet. Drugi fiziologi so trdili, da se zaradi bližine srca živci leve roke prej utrudijo kakor desne in da človek pri delu daje prednost desnici, ne da bi se tega prav zavedal, samo da štiti in razbremeni srce. Pokazalo pa se je, da ta in podobne teorije ne drže. Desničarstvu, torej

glavni uporabi desne roke, ustreza pri človeku močnejše razvita in bolj nagubana leva polovica možganov, ki je tudi po masi večja.

Pri močnejšem razvoju desne ali leve roke imajo svojo vlogo tudi zunanji vplivi, med njimi tudi vzgoja. Pravi vzrok, da večina ljudi uporablja pri delu predvsem desno roko, pa je v tem, da je desna polovica

telesa težja od leve. To je treba pripisati jetrom, ki jih ima človek na desni strani. Srce, ki ga imamo na levi strani prsi, pa je znatno lažje. Pri vsaki kretnji alj gibu telesa se pokaže težnja, da napravi nekakšno os, okrog katere se suče težji del. To velja za vsa telesa in tudi za človeško. Večja moč desnice sloni torej na pretežnosti jeter, katerih naloga je hkrati pravilno usmerjati za prebavo važni žolč in izločati strup iz škodljivih snovi.

Pri dojenčku, kj malone ves dan preleži, tega še ne opazimo. Brž ko pa se začne pogosteje dvigati, se navadno pokaže njegovo nagnjenje, da hoče večinoma spat na desni strani. Odrasel človek dela veščidel z desnico, težji tovor prenaša na desni rami in tudi na stara leta drži palico, na katero se opira, v desnici.

Vzlic temu pa levičarjev ne smemo imeti za ne-normalne.

To dokazujejo med mnogimi drugimi tudi primeri velikih umetnikov, kakor sta bila Leonardo da Vinci in Adolf Menzel. Oba sta bila levičarja. Morda imajo levičarji lažja jetra kakor desničarji ali pa so njihova jetra nekoliko premaknjena, da njihova teža v telesu ne pride tako do veljave.

Svend Fleuron:

Jajca velike uharice

Cuvaj majhnega morskega svetilnika v prostem času rad stika po gozdovih. Njegovo področje se razprostira daleč tja, kamor seže sinje voh. Spomladi stika po vseh gozdovih za jajci ptic roparic, po okoliških močvirjih in gajih pa za jajci drugih ptic. Ne zadovolji se z enim samim jajcem vsake vrste. Ne, pozabljiva je, da v navadno vzame iz gnezda vsa. Poleti, ko se ptice izležejo, spet stika po gozdovih in ne znajo dobro letati. Ne zbira jih zase, marveč za nekaj velikih trgovatnih zbiraleci in slučajni ljubitelji za svoje potrebe. Naravno je treba primesti v hišo, mrtvo ali živo. Na razredih in knjižnih omarah. v kredencah in kjer proučujejo naravo ptic, ali v steklenih vitriinah muzej razstavljajo ljudje zadnje ostanke prvotne domače favne. Tu stoji nagačeni in zro predse z bolnimi steklenimi očmi. Vsaka druga ali tretja ptica, ki je bila poprej tako sprošna, da so jo spleтали v pravljičice, bo zdaj kmalu sama z

Cuvaj morskega svetilnika z glavni sezoni lepe denarce. To vam je drzen, žilav fant, ki ne miruje, dokler nima svojega plena v žepu. Plezalke in nepremagljiva strast mu pomagata, da spleza v krošnje še tako gladke in težko dostopne bukve. Na eno nogo šepa, ker je v ml-

dosti padel z jambora šolske ladje. »Kla-dač« se razlega na vse strani, ko hodi.

Zdaj spet stika za ptičjimi jajci. Neki strasten zbiralec mu je ponudil bogato nagrado za jajca velike uharice. Zbiralec bi zelo rad dobil njena jajca, dokler je v teh krajih sploh še kaj uharic. Cuvaj morskega svetilnika se iz mladih let in s pogostega stikanja po tej okolici še dobro spominja, kje je našel sovja gnezda. In tako jame v velikih krogih stikati po gozdu.

Velika uharica še valji visoko gor v starem, nekoliko popravljenem orljem gnezdu. Ko je bila še mlada, da je komaj znala letati, je nekega dne videla v gozdu čudno žival. Hodila je pokonci in uporabljala samo obe zadnji nogi, drugi dve pa sta ji mahedrali ob strani. Vedno znova se je vračala, se s prednjima nogama oprijemala dreves, plezala po njih in ko petelin oprezovala po krošnjah. Pozneje je uharica opazila, da ima ta žival čudno lastnost, da spreminja barvo. Zdaj je bil njen kožuh rjav, zdaj črn, zdaj spet obseje... bil je človek. Ni si ga upala pogledati ali mu od daleč slediti, bala se ga je, ne da bi si znala pojasniti vzrok, vendar pa je čutila, da jo nekaj močno vleče k njemu.

Ta mučni občutek se je oglasil v njej tudi zdaj, ko je ko kura na široko sedela na svojih jajcih in iznenada zaslišala »kladač-kladač« ter zagledala človeka med drevesi. Toda

česa bi se bala? Saj ima oster kljun in ostre kremplje. To dvojno močno orožje je še nikoli ni pustilo na cedilu, če je bila v stiski. Kremplji čvrsto primejo in zvrtajo luknjo, kjer zgrabijo, kljun pa za njimi prav nič ne zaostaja. Razen tega pa ima krila. Ko tako sedi na gnezdu in gleda podse, se čuti v primerjavi z veliko, smešno živaljo na tleh neprimerno

močnejšo. Lahko se pred njo požene kvišku, da je videti pod njo čedalje manjši. Tudi to jo navdaja z občutkom sproščenosti. Ne, česa bi se bala? Saj je ponosna, saj se čuti varno kakor vse velike ptice, saj je samozavestna, saj se zanaša na lastne sposobnosti in moči.

Iznenada pa se jame drevo z gnezdom tresti in drgetati. Uharica sliši, kako se velike plezalke oprijemljejo debela in plezajo po njem. Se tesneje podvije jajca podse, srديو izbulji oči in zasika ko krastača.

Plezalke se čedalje bolj bližajo in iznenada obstanejo pod njo. Tedaj jame javkati in tarnati ko koklja, da je slišati več zamolklih »aah...aah«. Cuvaju morskega svetilnika se zdi, da sliši stokanje na smrt bolnega, trpečega človeka. Srce mu močno utriplje. Da bi le bila v gnezdu samo jajca, da le ne bi bilo v njem mladičev! Tedaj bi mu bil plen tako rekoč zagotovljen. Izza pasu potegne iz vrvi spleteno lestvo in jo krepko zadrigne za vejo.

Tedaj pa mu iznenada zažvižga mimo ušesa »tju«. Čepica mu odleti z glave in že ima na licu tri dolge, globoke praske, iz katerih mu teče kri. Velika uharica se je pognala v napad. Končno jo je potrpljenje minilo.

Toda usmiljenja tu ni. Ptičar je pripravljen tudi na takšna presenečenja. S sukničem si zakrije glavo, na desnico pa natakne staro boksarsko rokavico. Potem potegne iz žepa stekleničko amoniaka in ga brizgne uharici v glavo. To pomaga. Omamljena uharica se umakne. Gnezdo z dvema hrapavima, okroglima jajcema je ostalo brez obrambe, zdaj ga lahko opleni.

Omamljena uharica leta nekaj časa nad gozdom, potem pa onemogla pade med drevesa. Ko se zdrami iz omamljenosti in ko jame loviti sapa, še vedno vidi pred seboj kurji obraz čuvaja morskega svetilnika z majhnimi srepimi očmi. Te oči boljše bolj neusmiljeno od drugih, ki jih uharica pozna, bolj požrešno od lisičjih, bolj kruto od vidrih. In na njen bobenček udarja »kladač... kladač«. Teh korakov nikoli ne bo mogla pozabiti.

J. DEMARAIŠ

ZADNJI ČETVEROSTOP

Zgodaj spomladi leta 1940 je gospodična Bebi Dupont sedela pri vogalnem oknu hotela »François Villon« v Parizu in brala. Tu pa tam je zazdehala in pogledala skozi okno; da se je lahko dolgočasila, tega ji ne smemo zameriti, ker je brala Stendhala, ki ni zadel prave strune za sodobne pariške punčare. Razen tega je nestrpno pričakovala svojega prijatelja, ki ga ni hotelo biti od nikoder. Pa tudi razgled iz gornjega nadstropja hotela »François Villon« je tako lep, da človeka nehotite pritegne nase. Če pogledaš proti zahodu, si lahko napaseš oko in uho na šumen in živahnem bulvarju Saint Michela, ki noč in dan vabi svojo mednarodno množico potnikov in pohajkovalcev. Na severni strani se nehotite zamakneš v notredamsko cerkev onkraj Seine in v zasanjani otok St. Louis. Tam te očara daljni in veličastni mir starodavne Francije, tu pa te omami moderni hrušč in trušč latinske četrti, začinjjen z vonjem po pečenem krompirju in klobasicah, ki se cvrejo v zakotnih ulicah okrog svetlega in razkošnega bulvarja St. Michela; perilo, razobešno na prizidkih hotelske terase, pa te za nameček živo spominja na pozno gotiko in njene fantastične izveske. Hotel se torej ne ponaša zaman z imenom François Villona, srednjeveškega pesnika in potepuha.

Nič manj ni bila gospodična Bebi ponosna na gospoda, ki ga je čakala; kajti njen prijatelj se je pisal markiz Roger de Rochefort in je stanoval na drugem koncu hodnika v istem hotelu. Ura je bila že pol ene in bi se moral vsak hip vrniti iz mesta. Da, Bebi Dupont, ki je bila samo slikarski model na montparnaški akademiji »Dveh kontinentov«, je imela za fanta mladega markiza Rocheforta, potomca stare in slavne francoske rodbine, ki se je že stoletja šopirila v svojem gradu ob Loire. Nekoč jo je nagovoril v luksemburškem vrtu in se tako zatreskal vanjo, da se je preselil k njej pod isto streho. Pariz pač marsikaj poveže in zaplete; in tisti, ki mislijo, da so »svoboda, enakost, bratstvo« vedno samo prazne besede ali krečjemu arhitektonski okraski francoskih stavb, se motijo.

Navsezadnje je Bebi markiza le dočkala; a ko je zagledala njegov čemerni obraz, so jo obšle zle slutnje. Roger je potegnil iz žepa pismo in ga ji pomolil. Oče mu je pisal tole:

»Roger!

Kakor sem zvedel, živiš v nekem obupnem hotelu z lahkoživno žensko. Če ne prideš takoj domov, te ne priznam več za sina in te bom razdedinil.

Pierre de Rochefort.«

Brž moramo povedati, da je pismo delalo Bebi krivico. Pošteno se je preživiljala kot model in je imela rada samo Rogerja. Neverjetno, kako hitro se zdi bogatašu lahkoživ rezež, ki težko živi!

»In zdaj?« je vprašala Bebi.

Še preden je Roger kaj odgovoril, se je zaslislalo trkanje in na pragu se je pokazal še en gost hotela: Poljak Tadej v družbi svoje znanke Jadvige. Tadej je študiral na Sorbonni in se hkrati ukvarjal z inštrukcijami. Jadviga je bila najprej njegova učenka, kmalu pa sta postala dobra prijatelja. Njen stari oče je

bil Poljak; sin je bil že francoski državljani in je vzgojil hčerko po francosko. Vendar je dovolil, da jo je hodil poučevati na dom Poljak Tadej, ki je bil že precej zrel študent, saj je imel za seboj že službovanje v francoski tujski legiji in marsika-

tero bitko v odmaknjenih predelih Tunisa in Maroka.

»Saj res, kaj bo zdaj?« so se vpraševali vsi trije.

»Najbolje bo, če se za nekaj časa vživim v vlogo skesanca,« je končno spregovoril Roger. »Za nekaj mesecev zapustim Pariz...«

»In svojo prijateljico...« se je razjezila Bebi.

»Draga moja,« je rekel Roger, »nekje sem bral, da učinkuje ločitev na ljubezen tako, kakor veter na ogenj: če je majhen, ga pogasi, če je velik, ga poživi. Ko se bo očetu jeza polegla in bo na vse že pozabil, se vrnem v Pariz. Tudi zate bo bolje, če ostanem dedič očetove graščine in posestvalc.«

Ko je za trdno obljubil, da ne odhaja za vedno in da ne bo svojih prijateljev nikdar pozabil, so sklenili trenutno bridkost razpršiti z veselimi poslovišnim večerom. začelo se je z imenitno večerjo v »Ritzu«, hotelu tujih kronanih glav in dolarjskih mogotcev, ter se končalo s šampanjcem in plesom v bleščočem in svetovnoznanem baru »Tabarinu«.

Minilo je več mesecev; medtem se je vojna preselila na zahod.

Neko jutro je pritekla Bebi k Tadeju:

»V mlekarji sem zvedela, da imajo Nemci samo še 100 km do Pariza; kupila sem časopis in se prepričala, da je to res. Kaj praviš k tej novici?«

»Pravim, da jih ne bomo čakali. Tudi Jadvigo bom pregovoril za beg proti jugu. Spotoma lahko obiščemo našega markiza. Jutri odidemo.«

Stari markiz Pierre de Rochefort je v svojem mogočnem gradu ob Loire tudi že snoval načrt za umik; njegov sin Roger je sedel tisto dopoldne na vrtu pred gradom in hlastno prebral časopise. Tedaj je prominentu dele ljudem orožje in zakorakal izza vogala njegov oče.

»Roger, pripravi se na odhod; odpeljemo se k stricu Clementu v Španijo. S seboj vzemi samo najpotrebnejše stvari in ne pozabi na plašč, kajti gori na pirenejski cesti veje hladna sapica.«

»Kaj pa naše posestvo?«

»S Prusi naj se ubada oskrbnik Fossier; pa še on je zanje predober. Najbolje storiš, če greš takoj v svojo sobo in vse urediš.«

Grad je bil zavarovan na eni strani z Loire, na drugi pa z dvema orjaškima stolpoma; enega si je izbral za stanovanje mladi markiz, ki je bil rad neodvisen.

Ko je stopil v svojo sobo, ga ni prav nič mikalo, da bi začel takoj pospravljati prtljago. Zleknil se je na divan in se zamislil. Oko mu je blodilo po okroglih stenah, se pomudilo pri fotografijah montmartskih lepotic, pomešanih med portrete njegovih odličnih prednikov, in nazadnje je obtičalo na veliki zgodovinski sliki poleg knjižne omare. Predstavljal je davnega francoskega junaka Guesclina v boju s trumo sovražnikov. V pozlačeni okvir je bil spodaj vrezan napis: »... In ko so vsi njegovi tovariši popadali, je vitez Guesclin zagrabil svoj težki, okovani kij in potolkel na mah dvajset Angležev...«

Oh, kako daleč je vse to!

In kako blizu so že Nemci!

On niti vojak ni. Štabni zdravnik je bil očetov prijatelj in mu je sina rad oprostil vojaščine; kajti stari monarhist Rochefort je bil prepričan, da za republiko ni vredno prelivati krvi...

Kaj bo počel v Španiji? In kaj je z njegovimi prijatelji v Parizu? Ves razdvojen in zaskrbljen je stopil k oknu. Tam daleč po veliki državni cesti se je valila reka beguncev; voz,

gom v veliki viteški dvorani, v kateri so njihovi predniki slavili odhod na križarske vojne. Tam so bila marmornata tla čez in čez prevlečena s perzijsko preprogo, ob stenah so se vlekli prekrasni gobelini prav do pozlačene štukature, ki se je vila okrog visokega obokanega stropa, okrasenega s freskami znamenitih francoskih mojstrov. Gobelin, ki se je raztezal od velikanske steklene omare z oklepi in orožjem do okna na koncu dvorane, je imel vtikan prizor iz zgodnje francoske zgodovine: legendarni vitez Roland je na pončev iz Pireneje zabredel s svojo četico v zasedo in se v soteski Roncesvalles otepal sovražnikov, ki jih je bilo kakor listja in trave...

Na nasprotni strani je bil vdolan v steno kamn iz belega marmorja, na katerem se je košatila razkošna baročna ura.

Ko je stopil Roger v dvorano, je ta urarska mojstrovina odbila pol dveh in hkrati zaigrala s srebrnim zvončkljanjem prvo kitico stare francoske pesmi:

»Plaisir d' amour ne dure qu'un instant...«

Chagrin d'amour dure toute la vie...«

(Ljubezenska sladkost traja le kratak hip...)

Ljubezenska bolečina pa celo življenje!)

Rogerju se je stisnilo srce; ura ga je spomnila na Bebi in na umik v Španijo. Sedel je za mizo, pri kateri sta sedela že oče in mati s sestri Heleno.

Kosilo je bilo izbrano v skladu s visoko tradicijo graške kuharske umetnosti; Baptist je moral prineseti

avtomobilov in pešcev. Visoko gori v zraku sta krožila dva plešasta jastreba; »vultus monachus«, je zamrmral Roger, ki se je spomnil nagačenega plešca v očetovi ornitološki zbirki. Gotovo sta priletela iz severne Afrike, ker sta zaslutila, da se jima obeta v Franciji mrhovina...

Fant je začel ves poparjen zlagati prtljago. Kmalu je potrkal na vrata lakaj Baptist in opozoril mladega gospoda, da je čas za kosilo.

Plemenita družina Rochefort se je zbrala k zadnjemu obedu pred be-

iz kleti nekaj najbolj zaprašenih sklenic z najzlahnejšo kapljico.

Ta čas so izstopili na živahnem državni cesti iz taksija trije potniki in jo mahnil po stezi čez travnike.

»Kje pravzaprav teči tisti tvoj markiz?« je vprašala Jadviga.

»Od tod ne more biti več daleč...« je odvrnila Bebi.

»Ampak, če s fantom ne bo nič je res škoda tega ovinka.«

»Boš že videla, kako nas bo veselje je ponovila Bebi. (Nadaljevanje)